

LEJLA GAZIĆ

AUTOBIOGRAFIJA U STIHU MOSTARSKOG PJESNIKA HURREMIJA

Među mostarskim piscima i pjesnicima iz perioda turske vladavine koji su stvarali na arapskom, turskom ili perzijskom jeziku, spominje se i Muṣṭafā ibn al-ḥāḡḡ Aḥmad ibn Ḥurram al-Mostārī, koji je poznat pod pseudonimom Hurremi.

O životu ovog pjesnika do sada je bilo poznato vrlo malo. Znalo se da je živio krajem XVII i početkom XVIII stoljeća. Handžić¹ piše da je on živio između 1688. i 1727. godine, ali ne navodi izvore za to. Sada smo u mogućnosti da iznesemo nešto više podataka o njegovom životu, koje je on sam iznio u svojoj autobiografiji.

Hurremi je rodом iz mostarske trgovačke porodice. Otac mu je doselio u Sarajevo i tu osnovao porodicu, pa se i Hurremi rodio u Sarajevu. Kao dijete od tri godine ostao je bez oba roditelja i došao pod starateljstvo ujaka. Ovaj se nije mnogo brinuo o svom šticićeniku, tako da je on ostao skoro bez ikakve opskrbe. U to vrijeme došlo je i do napada Eugena Savojskog na Sarajevo (u oktobru 1697). Bježeći pred novim nevoljama, Hurremi se vratio u Mostar. Tu je počeo svoje službovanje kao pisar kod mostarskog muftije. Kad je ovaj uskoro umro, on je ponovo zapao u bijedu. U to vrijeme, u Bosni je za valiju postavljen Mustafa paša, pa je Hurremi postao prvo vojni pisar, a kasnije naib kadije Sulejman ef. Musića,² za kojega on ima samo riječi pohvale. Na osnovu odobrenja koje je dobio od seraskera, Hurremi je postavljen za kadiju u kadilucima Imotski i Ulog. Nakon toga dodijeljeni su mu

¹ M. Handžić, *Književni rad bosansko-hercegovačkih muslimana*, Sarajevo, 1933 (str. 44).

² Poznato je da je Sulejman ef. Musić bio kadija u Sarajevu u vrijeme bitke za Banjaluku 1737. go-

dine, ali nema podataka o njegovom ranijem službovanju. Šejh Sejfidin Kemura, *Sarajevske džamije i druge javne zgrade turske dobe*, Glasnik Zemaljskog muzeja XXIII, 3, 1911 (str. 344).

po prirodi, nego da se trudio na sve načine da mu stihovi budu pravilni, pa su oni zbog toga često usiljeni i izvještačeni, bez ljepote pjesničkog izraza.

Tekst pjesme koji se ovdje objavljuje uzet je iz kodeksa Ori-jentalnog instituta, s tim što će se u bilješkama ukazati na razlike u odnosu na prepis iz kodeksa Ori-jentalne zbirke Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu.

Tekst glasi:

سر انجام فقير حرمي⁶ پر تقصير مصطفيٰ بن الحاج احمد بن حرم⁷ المستاري⁸

سر انجامہر شہا تفصیل و تقریر	پدر حاج احمدی سوق ایتدی تقدیر
سبب اولدی تجارت موختاردن	سرایه نقلنه ہمدانہ ⁹ اندن
سرایده ہمدزوج ہمدوطن	ایدوب اندہ صفا ایله تمکن
کدرسنجہ ¹⁰ سال اندہ اقامت	صفا ایله عمر سوردمے سعادت
فقیر اندہ تولد ایلدم ہم	حدا ¹¹ جانم نوله ¹² اندہ الہ ہم
دیدیلر ¹³ ارجعی ¹⁴ با دار جنت	پدر مادر تعقب ایتدی رخت ¹⁵
هنوز اوچ ساله بالغ بویتیمہ	وصایت دوشدی بر حال سقیمہ

⁶ Treba خرمی

⁷ Treba خرم

⁸ U rukopisu Ori-jentalne zbirke nema ove riječi.

⁹ U rukopisu Ori-jentalne zbirke stoji آب دانہ

¹⁰ Treba نیجہ

¹¹ Treba خدا

¹² نداوله = نوله

¹³ U rukopisu Ori-jentalne zbirke pogrešno دیدیلر

¹⁴ Upotrijebljen arapski oblik za ženski rod iz citata

یا ایہا النفس المطمئنة ارحمی الی ربک
راضیة رضیة

Kur'an, 89. poglavlje, ajet 27—28.

¹⁵ U oba rukopisa pogrešno, tre-
ba رحات

یوب مضمون¹⁸ اوزره لا ابالی
 فقیره نقد هیچی قالدی بول بول
 سرای تخریب ایله قالمده¹⁹ بزده
 ضرورت مس ایدوب هجرتده خیران²⁰
 بکم مفتیسنه کاتب ده اولدم
 ایدنجه حضرت مفتیده رخت²²
 بیوسنه مصطفی پاشاده²⁴ والے
 سلیمان قاضیه نائبدده اولدم
 نه حاکم حاکم ابن جلالده
 کرمده خاتم وهم بر مکیدر
 خلافتی دفعده کند و موسی
 حجر ایکن کهر اولدم ینه بن

¹⁸ U oba rukopisa pogrešno, treba خال

¹⁹ Citat iz stihova nepoznatog arapskog pjesnika

أقارب كالعقارب في أذاها

فلا تدخل بعم او بغال

و کم عم یکون الغم منه

و کم خال عن الخیرات خال

²⁰ U rukopisu Orijentalne zbirke

مضمونی

و کم حال¹⁶ عن الخیرات خالی¹⁷
 پدر مادر نه قود یسه ییدی اول
 بقیه سے دخی بیٹ یوز ط قوزده
 ایدوب زار و فغانه درده درمان
 ابا عن جد وطن موستاره کلام
 زمان یکدی برز²¹ تحصیل کتابت
 ضرورتله کچوردم بر زمانه
 اولیجق عسکره کاتبده اولدم
 نه قاضی قاضیء حاسم شریحدر
 سر ائیدر سلیمان زماندر
 کریددن منفصل هم این موسی
 بیابت خدمتنده²⁵ اردوده بن

¹⁹ U rukopisu Orijentalne zbirke قالمادی

²⁰ U oba rukopisa pogrešno, treba حیران

²¹ Treba براز

²² U rukopisu Orijentalne zbirke مفتی ده

²³ U oba rukopisa pogrešno, treba رحلت

²⁴ Treba پاشا

²⁵ Treba خدمتنده

دیانته اداى خدمت²⁶ ایتدم
 برای خدمتم تقلید اولندی
 سرعسکر اولاندن عرضی الیم
 ایهوچقه و اولوغ بزه ویرلدے
 محادیم ستانبول کثرتیدر
 ضروری چرنیچه یا یچه قضا در
 رو اکورمه اولم دردنده²⁸ تکدیر
 الهی حرمی قاپو قولشدر²⁹
 حقیقت منع و اعطاهب سنوگدر³⁰
³¹

[Prevod:]

DOŽIVLJAJI SIROMAHA HURREMIJE GRIJEŠNOG MUSTAFE
 SINA HADŽI AHMEDA SINA HURREMA

Moj gospodine, izlažem i objašnjavam ono što mi se dogodilo
 i kuda je božje određenje oca hadži Ahmeda vodilo.

Trgovina je bila uzrok njegovog preseljenja
 iz Mostara u Sarajevo radi opskrbljenja.

U Sarajevu se oženio i udomaćio
 i tamo se lijepo nastanio.

Mnogo je godina tamo bezbrižno proživio,
 zadovoljno i sretno je život provodio.

I ja siromah sam se rodio tamo,
 neka mi bog i život uzme tamo.

»Vrati se u rajsku kuću« — rekoše,
 otac i majka jedno za drugim umriješe.

Tek što je ovo siročće tri godine navršilo,
 starateljstvo je u tešku situaciju došlo.

»Koliko ujaka imaš od kojih nema nikakve koristi!«

²⁶ U oba rukopisa pogrešno, tre-
 ba خدمت

²⁹ Treba خرمی

²⁷ U oba rukopisa pogrešno, tre-
 ba خدمتم

³⁰ Treba هپ

²⁸ U rukopisu Orijentalne zbirke
 دورنده

³¹ U rukopisu Orijentalne zbirke
 سنوگدر

Bez obzira na sadržaj oporuke znao je jesti.
 Ono što su otac i majka ostavili, on je pojeo,
 od prevelikog novca siromahu nije ništa ostavio.
 Godine 1109, i ono što je ostalo,
 sa stradanjem Sarajeva nam je propalo.
 Plač i jadikovanje bili su lijek tegobi,
 nevolja me pogodila, izbezumljenog u seobi.
 Došao sam do Mostara, mojih predaka postojbine,
 postao sam pisar kod njegovog muftije, moj gospodine!
 Prošlo je neko vrijeme. Tek sam se u pisarstvu malo usavršio,
 a gospodin muftija je preminuo.
 Neko vrijeme sam u bijedi proveo.
 Čim je u Bosni Mustafa paša³² namjesnik postao,
 i ja sam u vojsci pisar postao
 i naib kadije Sulejmana³³ sam postao.
 Kakav je to kadija, kao Šurayh,³⁴ odlučni kadija!
 Kakav je to sudija, kao Ibn Ćalal³⁵ sudija!
 Sarajlija je, Sulejman svoga vremena je,
 po darežljivosti Hatem³⁶ i Bermeki³⁷ je.
 S Krita je otpušten i Ibn Musa,
 u rješavanju sporova on je sam Musa.³⁸
 Ja sam u vojsci na dužnosti naiba,
 bio sam kamen, ponovo sam postao dragulj.
 Službu sam pošteno vršio,
 od seraskera sam odobrenje dobio.
 Zbog moje službe postavljen sam na dužnost,
 dodijeljeni su mi Imotski i Ulog.
 Mnogo je stambolskih službenika,
 za nevolju sam dobio kadiluk Cernicu i Jajce.
 Na položaju ubirača poreza bio sam triput,
 ne dozvoli da budem kažnjen i četvrti put.
 Bože, Hurremi je tvoj rob,
 uistinu, tvoje je da uzimaš i daješ.

³² Mustafa paša, sin Ferhad paše Sokolovića, bio je namjesnik u Bosni 1708. godine (Bosna ve Hersek vilayeti salnamesi V, 1304/1886, str. 160).

³³ Spomenuti kadija Sulejman ef. Musić.

³⁴ Šurayh je bio poznati kadija u Kufi u doba Omar ibn al-Ĥaṭṭāb-a.

³⁵ Ne znam na koga se misli.

³⁶ Ĥātem Ṭā'ī, poznati predislamski arapski pjesnik koji služi za primjer po svojoj darežljivosti.

³⁷ Bermekije su poznata porodica iz doba Hārūn ar-Rašīd-a.

³⁸ Ne znam na koga se misli.

THE AUTOBIOGRAPHY IN VERSE OF MUSTAFA HUREMI AL-MOSTARI

— Summary —

Among the writers and poets from Mostar, Herzegovina, who wrote in Arabic, Turkish, or Persian, there was also Mustafa ibn al-ḥāḡḡ Aḥmad ibn Ḥurram al-Mostāri, also known under the pseudonym of *Ḥurremi*. He lived at the end of the seventeenth and at the beginning of the eighteenth centuries. He is known as the author of the work *Nizām al-'ulamā'*, a biography of the *mufti* and *muderris* in Mostar, Mustafa Ejubović, called Šejh Yūyo.

His autobiography in verse with its Serbo-Croatian translation has been published here. It is interesting as an attempt of a man from this country to relate briefly in verse and in the Turkish language some events of his life.